

LAUSUNTO

Nuorisotutkimusverkosto kiittää mahdollisuudesta tutustua äänioikeuskäräjätöryhmän ”Nuorten ääni – aikuisten uurna?” raporttiluonnokseen, joka käsittelee myös nuorisotutkimuksen näkökulmasta monisärmäistä poliittista kysymystä. Pohjoismaisen demokratia-ajattelun, deliberatiivisen¹ demokratiakäsityksen ja aktiivisen kansalaisuuden näkökulmista äänioikeuskäräjän laskeminen kuntavaaleissa on kannatettava ajatus. Aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta kysymys kuntavaalien äänestysoikeuskäräjästä on kuitenkin vain yksi osa laajempaa keskustelua, jossa tarkastellaan nuorten yhteiskunnallista toimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia. Nykyaikaisen politiikkakäsityksen mukaan poliittisen osallistumisen tyypistäminen vaaleissa äänestämiseksi on kapea näkemys poliittisesta osallistumisesta. Näin ollen äänioikeuskäräjäkysymystä on tarkasteltava vaaleissa vaikuttamisen ohella myös kansalaistoiminnan ja -kasvatuksen konteksteissa. Vanhojen sukupolvien arvojen ja saavutettujen etujen rinnalla on keskusteltava nuorille sukupolville avoimesta tulevaisuudesta sekä sen valinta- ja ratkaisumahdollisuuksista.

Äänestyskäräjän laskeminen sukupolvipoliittisena tekona

Se, mihin keskusteluihin kysymys ääni-ikärajasta kytketään, ei ole vähäpätöinen asia. Raportissa teemaa on lähestytty kiitettävän asiantuntevasti ja monipuolisesti, mutta pohdintaa ei ole käyty sukupolvipoliittikan käsitteiden kautta. Nuorisotutkimusverkoston lausunnossa näkökulma on erityisesti sukupolvipoliittinen.

Äänestysiän laskeminen voidaan nähdä **sukupolvipoliittisena tekona** tilanteessa, jossa nuorten ikäryhmä on yhä pienempi ja jossa demografinen vinouma on ilmeinen. Nuorisotutkimuksen keskeisenä lähtökohtana äänestyskäräjän alentamista koskevalle puntaroinnille ovat nuorten omat arviot asiaan liittyen. Kuten raportissa todetaan, Nuorisobarometrin (2008) mukaan vain kolmannes alle 30-vuotiaista laskisi ikärajaa 16 vuoteen. Kuntavaikuttamista koskevassa kyselyssä vuodelta 2004 16–17-vuotiaista nuorista vain 35 prosenttia oli vahvasti äänioikeuskäräjän alentamisen kannalla². Tämä ei kerro välttämättä koko totuutta nuoren sukupolven valmiuksista äänestää 16-vuotiaina. Vaalien poliittinen merkitys muokkautuu historiallisten murrosten myötä. Nuorisobarometrin tulosta on tulkittava yhtä lailla tuloksena nuorison hajanaisuudesta. Nuorilla sukupolvilla ei ole

¹ <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/deliberatiivinen-demokratia-jurgen-habermas>

² Kari Paakkunainen: Kuuluiko nuorten ääni kunnallisvaaleissa 2004? – Vaalien aktiiveista, passiiveista ja poliittista aktiivisuutta inspiroivista tekijöistä.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Kuntavaalit2004.pdf

välttämättä sellaisia yhteisesti muotoiltuja avainkokemuksia, jotka sitoisivat ikäluokkia yhteen ja antaisivat niille kollektiivisen äänen.

Äänestysikärajan laskemista voidaan tarkastella sukupolvipoliittisena tekona myös toisesta näkökulmasta. Nyky-yhteiskunnan politiikka, sen asiat ja käsittelytavat eivät enää nojaa kasvun, turvan ja hallinnan lisäämisen visioon, eikä nuorten kannalta merkittävä poliittinen kenttä määrity enää yksiselitteisesti kansallisvaltion kokoiseksi. Poliitiikan kysymykset määrittyvät uusien sukupolvien kokemien epävarmuuksien, riskien ja mahdollisuuksien jännitteissä. Poliittisten aihepiirin käsittelyn julkisuudet moninaistuvat yhä vahvemmin globaalistuvan ja virtuaalistuvan elämänpolitiikan suuntaan. Pierre Rosanvallon on esittänyt, että perinteisen vaalidemokratian sisään voi kehittyä eräänlainen vastademokratia: valvonta-, torjunta- ja tuomitsemisvalta. Eräänlaista vastademokratiaa voisi kehittyä esimerkiksi sosiaalisen median ympärillä, jonka kautta varsinkin nuori polvi voi omintakeisesti reagoida – torpata tai osallistua – institutionaalisen demokratian toimintaan. Elleivät nuoret ja aikuiset toimijat entistä innokkaammin yhdessä pohdi näitä uusia politiikan kenttiä ja agendoja tai osallistu myös parlamentaarisisessa järjestelmässä nykynuorten haasteiden kohtaamiseen, epävarmuus ja riskit voivat entisestään vähentää nuorten osallistumista vaalidemokratiaan. Kyse ei ole vain avoimeen tulevaisuuteen liittyvästä politiikan optiikasta. Ajatus kansalaisen yleisestä ja yhtäläisestä kansalaiskelpoisuudesta ja sen yhtäkkisestä kypsymisestä (18-vuotiaana) on yksitoinen normi nykyisessä jatkuvan muutoksen ympäristössä. 16-vuotiaan itseymmärrys voi tuoda demokratiaan sellaisia kokemuksia, vaatimuksia ja innovaatioita, joita vanhemmat väheksyvät tai eivät edes hahmota suojellessaan saavutettuja etujaan.

Sukupolvipoliittikka liittyy myös ***iän kiistanalaisiin määrittelypyrkimyksiin***, joissa oikeudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset ikäkäsitykset voivat asettua jännitteisiin suhteisiin keskenään. Suomalaisen yhteiskunnan 16-vuotiaille antamat signaalit heidän kansalaisuuden toteutumisen ehdoistaan ja kompetensseistaan ovat jossakin määrin ristiriitaisia. Toisaalta käydään keskustelua äänioikeusikärajan alentamisesta 16 vuoteen, toisaalta keskustellaan oppivelvollisuusiän nostamisesta 18 vuoteen ja määritellään alle 18-vuotiaat lapsiksi. Olisi toivottavaa, että erilaiset 16-vuotiaita koskevat valtiolliset ohjelmat ja aloitteet voisivat muodostaa johdonmukaisemman kokonaisuuden nuoren kansalaisuuden ja kansalaiskompetenssien määrittelyn näkökulmasta – tai kiistanalaisuuksista tulisi ainakin keskustella avoimesti, yhdessä nuorten kanssa. Alle 18-vuotiaan määrittelyminen lapseksi tuottaa vähintäänkin ajatuksellisen ristiriidan 16-vuotiaan mieltämisessä riittävän kypsäksi äänestämään yleisissä vaaleissa³. Etenkin kun esimerkiksi nuorisotyön näkökulmasta 16-

³ Läänihallitus: Oppivelvollisuusikä 18 vuoteen. Keski-suomalainen 3.4.2008.

www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/oulun-1%C3%A4%C3%A4ninhallitus-oppivelvollisuusik%C3%A4-18-vuoteen/101151; Oppivelvollisuusikä on kohdallaan. Keski-suomalainen 21.4.2010.

www.ksml.fi/mielipide/artikkelit/oppivelvollisuusik%C3%A4-on-kohdallaan/553802; Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipoliitiikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010 (luonnos).

vuotias on jo varhaisnuoruuden ohittanut aikuistuva nuori, joka on myös juridisesti varsin lähellä aikuisen oikeudellista asemaa.

Äänestysiän laskeminen voidaan nähdä myös **demokratian toteutumista vahvistavana arvovalintana**: myös nuorten kansalaisten perusoikeutena tulla kuulluiksi. Tässä tulee huomioida myös ne Suomessa pidempään asuneet nuoret, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta. Demokratian toteutumista ei voida kuitenkaan arvioida ainoastaan edustuksellisen demokratian keinovalikoimilla ja tuloksia haarukoimalla. Erityisesti nuoren sukupolven kohdalla yhtäaikaiseen katsantoon on otettava myös moninaistuvat suoran demokratian kentät, jotka monien tutkimusten mukaan puhuttelevat nuoria vahvemmin kuin edustuksellisen demokratian kautta tapahtuva poliittinen vaikuttaminen – katsottiinpa asiaa vaikuttamisen muotojen, politiikan ympäristöjen ja asialistojen tai tekojen todellisten seurausten näkökulmista. On kiinnostavaa suhteuttaa suomalaisia tutkimustuloksia nuorten poliittisen osallistumisen teemoista kansainvälisiin tuloksiin. Vaikka suoraa vertailua ei voitaisikaan metodologisista syistä tehdä, voidaan vetää joitakin johtopäätöksiä esimerkiksi suomalais- ja itävaltalaisnuorten välille. Itävalta on kiinnostava vertailukohde, koska siellä on Euroopan maista ensimmäisenä kokeiltu äänestysikärajan laskemista 16 vuoteen. Vertailu osoittaa, että suomalaisnuoret suhtautuvat itävaltalaisnuoria penseämmin politiikkaan yleensä. Sen sijaan suomalaisnuoret ovat valmiimpia osallistumaan erilaisiin vaihtoehtoihin poliittisen vaikuttamisen muotoihin kuin Itävallan nuoret. Poliitikantutkijat jaottelevat äänestämisen motiivit karkeasti **kansalaisvelvollisuudeksi** ja **vaikuttamispyrkimykseksi**. Tätä jaottelua mukaillen suomalaisnuorten äänestämistä voidaan pitää pikemminkin vaikuttamiskun velvoiteorientoituneena. Osallistumattomuuden syiden takana on tutkimusten mukaan mm. nuorten kokemus siitä, ettei oma ääni vaikuta, tai ettei nuoria pidetä kunnallisessa päätöksenteossa varteenotettavina neuvottelijoina aikuisten rinnalla.

Suomalaisnuorten synkät kokemukset omista poliittisista vaikuttamismahdollisuuksistaan sekä heikohkot tiedolliset resurssit poliittisen vaikuttamisen taustalla tulisi ottaa perusteellisesti huomioon, kun äänestysikärajakeskustelua käydään. Selvää on, että kyse ei ole poliittisesta passiivisuudesta vaan siitä, millä tavoin nuoret poliittisen toiminnan hahmottavat ja missä näkevät omat vaikuttamismahdollisuutensa, -ympäristönsä ja -motiivinsa olevan. Ei ole pois suljettua, etteikö Suomessa voisi toteutua Itävallan kaltainen ilmiö: 16–18-vuotiaat ensikertalaiset äänestivät Itävallassa aktiivisesti, vaikka etukäteisgallupien mukaan nuoret eivät varauksetta pitäneetkään äänestysiän madaltamista myönteisenä asiana.

Vaalidemokratian avaaminen entistä nuorempien suuntaan on merkityksellinen uudistus, joka ei onnistu vain kapein vaalivalistustoimin. Kuten raportissa todetaan, äänestysiän laskeminen tulee nähdä osana **nuorisopoliittista kehittämistyötä**, jonka keskeisenä tavoitteena on nuorten yhteiskunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen edistäminen – nimenomaan nuorisolähtöisesti. Tästä näkökulmasta nostamme esiin erityisesti kaksi teemaa, joihin tulisi riittävässä määrin panostaa äänestysikärajan laskemista arvioitaessa:

1. Äänestäminen osana nuorten yhteiskunnallisten osallistumisrakenteiden ja -mahdollisuuksien vahvistamista
2. Äänestysikärajan laskeminen poliittisen agendan ja politiikan tekijöiden nuorentajana

Näitä nuorisopoliittisia kysymyksiä valotetaan myös Itävallan äänestysikärajan alentamista koskevien kokemusten valossa⁴

Äänestäminen osana nuorten osallistumisrakenteiden ja -mahdollisuuksien vahvistamista

Itävallassa äänestysikärajan laskemiseen yhdistyi monipuolinen tiedotus- ja kampanjointityö. Kampanjat toteutettiin yhteistyössä nuorten, perheiden ja nuorten kanssa työskentelevien kanssa. Rakenteelliset edellytykset äänestysiän madaltamisen integroimiseksi osaksi laajempaa nuorisopoliittista kehittämistyötä ovat Suomessa suhteellisen hyvät. Nuorten kannalta keskeisiltä instituutioilta – perhe, koulu, nuorisotyö – vaaditaan kuitenkin vahvaa priorisointia ja asennemuutosta demokratiakasvatuksen nykyaikaistamiseksi ja sen aseman vahvistamiseksi osana nuorten muodollisia ja epämuodollisia oppimisympäristöjä. Erityinen huomio tulee kiinnittää nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen kasautumisen haasteeseen: aktiivisesti edustukselliseen demokratiaan osallistuvat nuoret hallitsevat myös muut epämuodollisemman poliittisen toiminnan repertuaarit, ja syrjään jäävät voivat vieraantua politiikasta melko perusteellisesti.

Perhe

Politiikan tutkijoiden äänestysikää koskevat tutkimustulokset vahvistavat, että äänestäminen on sosiaalinen teko, johon liittyy selvä tavanmuodostus. Tämän kannalta on keskeistä, mihin elämänvaiheeseen ensimmäiset vaalit sijoittuvat sekä millaisia kokemuksia omasta tai lähiyhteisön äänestämisestä muodostuu. Perheen merkityksestä lasten ja nuorten poliittisen sosialisointia agenttina on saatavilla vain vähän kattavaa suomalaista tutkimustietoa. Tampereen yliopiston *Poliittinen sosialisointi ja politiikan merkitys perheissä* -hanke osoittaa, että on syytä puhua nykyistä enemmän perheen poliittisesta pääomasta ja sen siirtymisestä sukupolvelta toiselle, mikä osin kulkee sosioekonomisen ja kulttuurisen pääoman kanssa käsi kädessä. Tuore tanskalaistutkimus vahvistaa alle 20-vuotaiden äänestävän aktiivisemmin kuin 20–30-vuotiaiden ikäluokka⁵. Tätä selitetään osaltaan lähiyhteisöjen vaikutuksella vaalikiinnostukseen ja äänestyskäyttäytymiseen: siinä missä alle 20-vuotiailla keskeinen viiteryhmä on perhe, lapsuudenkodista muuttaneiden, yli 20-vuotiaiden viiteryhvät vaihtuvat vanhemmista vertaisryhmiksi, joissa äänestys voi olla vanhempaa ikäpolvea karsastettavampi sosiaalinen teko. Toisaalta laajassa eurooppalaisessa vertailussa (EUYOUPART 2005⁶) kodin velvollisuudet eivät yksin selitä äänestystekoa;

⁴ Leena Suurpää osallistui opetusministeriön delegaation jäsenenä tammikuussa 2009 Itävallan matkalle, jossa tutustuttiin Itävallan äänestysikärajan laskemiseen liittyviin lähtökohtiin, käytännön toimiin ja tutkimustuloksiin.

⁵ Yosef Bhatti & Kasper K. Hansen (2010) Leaving the nest and the social act of voting – revisiting the relationship between age and turnout among first-time voters.

⁶ <http://www.sora.at/index.php?id=44&L=1>

vaaliurnilla käyvien nuorten politiikkakäsitys on moderni, konfliktitietoinen ja maailmaa parantava.

Koulu

Itävallasta saadun informaation perusteella kouluopetusta on uudistettu äänioikeusikärajan alentamisen kohdalla ainakin kahdella perustavalla tavalla. Ensiksi, opetussuunnitelmaan on integroitu *civic education* -opintokokonaisuus, joka suunnataan 14-vuotiaille oppilaille. Kyse on rakenteellisesta, opetusohjelmaan liittyvästä muutoksesta, jollaista Suomessakin kaivataan. Pysähtyminen yhden luokka-asteen tasolle on hyvä alkua, muttei riittävä ajatellen demokratiakasvatuksen tarvetta läpi lasten ja nuorten elämänkulun. Toinen koulua koskeva itävaltalainen uudistus on demokratiakasvatuksen opetusta edistävät *reformit opettajankoulutuksessa* (politiikkatietouden muuttaminen toiminnaksi -kokonaisuus, politiikkatiedon opettamisen metodit -kokonaisuus).

Suomessa koulu demokratiakasvatuksen vastuullisena toimijana on saanut vastaanottaa vuosikausien ajan moniäänistä kritiikkiä. Poliittisen osallistumisen mielekkyyden kannalta riittävä tieto poliittisista järjestelmistä, politiikan kulttuureista ja vaikuttamisen keinorepertuaarista on oleellinen tekijä. Poliitiikkatietämyksen⁷ muodostuminen on pitkä elämänkulun prosessi. Peruskoulu on avainasemassa siinä suhteessa, että se tavoittaa koko ikäluokan. Suomalaisen peruskoulun kykyä vastata tähän haasteeseen voidaan arvioida kriittisesti mm. yhteiskuntaopin opetuksen vaikutusten näkökulmasta. CivED 1999-tutkimuksessa havaittu kuilu peruskoulun tavoitteiden ja oppimistulosten välillä saa vahvistusta myös Kimmo Elon⁸ vuosina 2007–2008 toteuttamista kyselytutkimuksista. Suuri kuilu näkyy koulussa saadun paperitiedon soveltamisessa ja kääntämisessä yhteiskunnalliseksi aktiivisuudeksi. Selvää on, ettei pisteittäinen koulujen aktivoituminen vaalien alla eivätkä yksittäiset hankkeet riitä. Opetuskehyksiin tarvittaisiin elämäkatsomustiedon, filosofian⁹, yhteiskuntaopin ja demokratia/kansalaiskasvatuksen sisällöistä rakennettu monitieteinen oppiainekokonaisuus, jossa yhdistyvät nuorten yhteiskunnallista jäsenyyttä, toimijuutta ja osallisuutta valottavat teemat. Peruskoulun lisäksi on erityisen tärkeää huomioida myös ammatilliset oppilaitokset.

Politiikkatietämyksen ja kiinnostuksen herättämisen lisäksi nuoria tulisi pyrkiä innostamaan ja tukemaan vuorovaikutteiseen poliittiseen toimintaan: ilmaisemaan aktiivisesti omia poliittisia näkemyksiään eikä vain toimimaan politiikassa yksisuuntaisesti, passiivisesti, äänestäjänä. Nykyinen opetussuunnitelma ei tue riittävästi sen paremmin politiikkatietämyksen kuin kriittisen ajattelun kasvua. Mikäli äänestysikärajan alentamisella 16 vuoteen pyritään aidosti vahvistamaan nykyistä nuorempien kansalaisten äänen

⁷ Käsitettä ”politiikkatietämys” (knowledge of politics) käytetään tässä Kimmo Elon määrittelemässä tavalla seuraavaksi esiteltävässä Elon artikkelissa.

⁸ Kimmo Elo: Kiinnostuksesta se kaikki lähtee... - Havaintoja äänestysikää lähestyvien nuorten politiikkatietämyksestä. Kasvatus 1/2009, 36-48.

⁹ Keväällä 2010 laadittu filosofia-aloite (<http://filoaloite.wordpress.com/tietoja/>), joka puoltaa filosofian opetusta peruskoulussa on ainakin toistaiseksi jäänyt tuloksettomaksi.

kuulumista poliittisella agendalla, on peruskoulun opetussuunnitelmaa muovattava kriittistä ajattelua ja omien näkemysten puolesta argumentointia kehittävään sekä käytännön vaikuttamiseen ohjaavaan suuntaan. Vaikka on varottava lasten ja varhaisnuorten liian aikaista autonomiapatistelua, koulun opetussisältöjä tulee kehittää avointen ja arvottavien ongelmien ratkaisutaitojen suuntaan. Tällöin myös eri tavoin maailmaa arvottavat ja opetussisältöjä valitsevat koululaisryhmät (humanisteista luonnontieteistä kiinnostuneisiin ja toiminnallisiin osallistujiin) voivat itse oppia harkitsemaan tiedonperustojaan ja kannanottojaan.

Nuorten vapaa-ajan kentät: kansalaistoiminta, nuorisotyö ja nuorisokulttuurit

Keskeinen teema myös Itävallasta saatujen kokemusten valossa liittyy nuorisotyön mahdollisuuksiin demokratiakasvatuksen areenana. Elämäkulun näkökulmasta katsottuna äänioikeusiän laskeminen siirtää poliittisen sosialisoinnin vastuuta uusille toimijoille. Itävallassa oli useita esimerkkejä siitä, miten demokratiakasvatus aloitettiin jo varhain, esim. parlamentin käynnistämässä demokratiatyöpajassa 8–14-vuotiaiden kanssa. Äänestämään valmistautuvat 16-vuotiaat nuoret ovat nuorisotyön keskeinen kohderyhmä (toisin kuin 18 vuotta täyttäneet), mikä vahvistaa kansalaistoiminnan ja -kasvatuksen näkökulmia osana nuorisotyön perustehtävää. On suotavaa, että nuorisotyön rooli korostuisi myös Suomessa äänestysiän laskemisen myötä. Kyse on paitsi nuorisotyön identiteetistä ja uudeltaisista toimintamuodoista, myös nuorisotyön yhteiskunnallisesta asemasta poliittisen sosialisoinnin ydintoimijana. Suomalaiseen nuorisotyöhön on perinteisesti kuulunut kasvatustyö, mutta äänestysikärajan laskeminen vahvistaisi demokratiakasvatuksen merkitystä osana nuorisotyön arkitoimintoja. Demokratiakasvatus on nuorisotyökin kentällä ymmärrettävä kansallisvaltiota laajemmassa globaalikasvatuksen merkityksessä.

Itävallassa nuorisotilat toimivat ensimmäistä kertaa äänestävien keskustelu-, tiedotus- ja ohjaustiloina. Myös nuorisotiedotuskeskukset oli integroitu tiedotus- ja kampanjointityöhön. Tällä oli monia myönteisiä seurauksia. Ensiksi, se toi nuorisotiloihin nuoria, jotka eivät perinteisesti kuuluneet tilojen käyttäjäkuntaan. Toiseksi, uuden roolin myötä nuorisotyöntekijöille tarjoutui mahdollisuus täydennyskoulutukseen demokratiakasvatuksen menetelmien kehittämiseksi vapaa-ajan kentillä tapahtuvassa nuorisotyössä. Kolmanneksi, nuorisotyön toimintarepertuaari on uudistuksen myötä saanut uusia muotoja, kun nuorisotiloille on jalkautettu poliittisen osallistumisen ja demokratiakasvatuksen projekteja.

Nuorisotyön menetelmiä sovellettiin Itävallassa poliittisen demokratiakasvatuksen alueelle, mikä lienee tehnyt äänestämiskysymyksestä nuorille vähemmän paperinmakuisen, enemmän toiminnallisen. Se, että demokratiakasvatus nivottiin osaksi nuorten vapaa-ajanviettoa ja omaehtoista toimintaa, on voinut osaltaan vaikuttaa myönteisesti nuorten politiikkaa koskeviin asenteisiin ja äänestysintoon. Edustuksellinen demokratian kysymys kytkeytyy tällä tavoin nuorten omille toimintakentille – nuorisokulttuuriseksi kysymykseksi, jossa poliittisia teemoja voidaan lähestyä yhtä lailla kirjallisin kuin toiminnallisilla ja ilmaisullisilla keinoin, esimerkiksi taide-demokratia-kulttuuri -jatkumolla. Tämä on nuorten motivoitumisen kannalta ydinkysymys: yksi keskeinen haaste myös demokratiakasvatuksessa

on sen helposti aikuislähtöinen maku. Kyse ei ole ainoastaan fyysisistä tiloista vaan myös dialogisuuden vahvistamisesta. Jalkauttamalla vaalikeskusteluita vahvemmin nuorten omiin tiloihin – esim. nuorisotyön ympäristöihin, kirjastoihin, kansalaisjärjestöihin – vaaliehdokkailla ja nuorisopolitiikan toimijoilla on mahdollisuudet kohdata erilaisia nuorisokulttuureja ja -ryhmiä. On räätälöitävä erilaisia poliittisia teemoja ja dialogimuotoja esimerkiksi työttömille nuorille, kärsimättömille nuorisoryhmille, maailmanpolitiikan haasteista kiinnostuneille tai postmaterialistisen elämäntavan valinneille. Verkossa tulee laajentaa vaalikoneiden ideaa laajempaan dialogiin, jolloin poliitikkojen lupaukset ja argumentit kohtaavat nuorten kokemukset, tulkinnan ja odotukset.

Äänestysikärajan alentaminen poliittisen agendan ja politiikan tekijöiden nuorentajana

On mahdollista ainoastaan spekuloida, millainen vaikutus äänestysikärajan laskemisella voi olla politiikan agendan ja politiikan ydintoimijoiden nuorentumiseen, tai missä vaiheessa 16-vuotiaat voivat asettua myös ehdolle kuntavaaleissa. Itävallassa käydyt keskustelut antoivat sen vaikutelman, ettei äänestysiän laskemisella ole ollut välittömiä vaikutuksia poliittisen agendan painopisteisiin. Esimerkiksi nuoria erityisesti puhuttanut maahanmuuttajakysymys on poliittisesti käsitelty varsin yksipuolisesti.

Yksi poliittista agendaa olennaisesti suuntaava toimija on media. Itävallan kokemukset olivat median osalta melko rohkaisevia. Tutkimusten mukaan itävaltalaisnuoret näkivät median (niin virtuaalisen kuin perinteisen) kumppanina pikemminkin kuin vihollisena – ainakin siltä osin kuin nuoret saivat mediassa palstatilaa vaalien alla. Myös uuden teknologian mahdollistamat keinot olivat monipuolisesti käytössä, mikä edisti mm. sitä, että erityisryhmät (kuten vammaiset) voitiin näissä toiminnoissa huomioda ja saada demokratiakasvatuksen pariin. Vaaleihin liittyvää tiedotusta leimasi (ainakin osittainen) nuorisolähtöisyys: nuoret olivat itse nettiaineiston tuottajina, ei ainoastaan kuluttajina. Tämä on tärkeä näkökanta myös Suomea ajatellen. Nuorisobarometri 2008 osoitti nuorten olevan kiinnostuneita nettivaikuttamisen mahdollisuuksista. Suomessa on suhteellisen hyvät rakenteet myös verkkolähtöisen demokratiakasvatuksen edistämiseksi.

Nuorten aktiivinen asema osana deliberatiivista demokratiaa murtaa myös niitä pyrkimyksiä, joilla poliittiset ryhmät pyrkivät yksioikoisesti sitomaan nuoria vanhempiensa ja kotiseutujensa poliittiseen perintöön. Nuorille erityisen tärkeää on nähdä se, että vaaliaktiivisuudella on merkitystä, joka voi kantaa vaalien jälkeiseenkin elämään. Nuorisovaaleissa ei voi olla kyse vain poliittisen kulttuurin jatkuvuudesta ja tuen kasvattamisesta. Yhtä lailla on kyse uusien demokraattisten toimintatapojen, sosiaalisen median, sukupolvien ja puoluefraktioiden välisen protestoinnin mahdollisuudesta. Uudet julkisuudet, sukupolvet ja vastarinnan ulottuvuudet tekivät juuri 1970 vaaleista ”protesti- ja nuorisovaalit” (prof. Pertti Pesonen), joihin liittyi myös vaalioikeuksien laajentaminen.

Nuorisotutkimusverkoston *kokoava arvio* työryhmäraportin suosituksista on se, että äänioikeusikärajan yleinen alentaminen 16 ikävuoteen on mielekästä, jos tämä muutos

liitetään laaja-alaisesti muihin toimenpiteisiin alle 18-vuotiaiden nuorten yhteiskunnallisen ja poliittisen toimijuuden vahvistamiseksi. Kyse ei ole vain uudesta äänestys oikeudesta tai vaalivalistuksen lisäämisestä, vaan nuorten yhteiskunnallisesta innostamisesta ja yhteiskunnallisen mobilisoimisen monipuolisista tavoista ja niihin provosoinnista – nimenomaan siten, että nuoret ovat näiden aktivoivien toimenpiteiden suunnittelijoina ja toteuttajina, ei ainoastaan kohteina ja kuluttajina. Nuorisoaikagendan nousu keskeiseksi vaaleissa voi muokata koko politiikan asialistaa ja kiinnittää nuoret ikäryhmät pysyvästi myös vaalidemokratian toimijoiksi.

Äänestysikärajakysymykseen liittyvää tutkimus- ja kehittämistyötä tulisi vahvistaa. Poliitiikan tutkimuksen ohella tarvitaan monitieteisiä ja osallistuvan mobilisoivia näkökulmia (mm. nuorisokulttuuritutkimus), erilaisten metodien käyttöä sekä seuranta-asetelmia, jotta nuorten monimielisiä poliittisia kulttuureita sekä osallistumisen dynamiikkoja ja ehtoja voidaan kokonaisvaltaisesti tarkastella. Nuorisotutkimusverkosto osallistuu mieliihyvin tähän inspiroivaan tutkimus- ja kehittämistyöhön.

Kunnioitavasti

Merja Kylmäkoski

FT, tutkija, Nuorisotutkimusseuran hallituksen varapuheenjohtaja

Kari Paakkunainen

VTL, yliopistonlehtori, Nuorisotutkimusseuran hallituksen jäsen

Leena Suurpää

VTT, Nuorisotutkimusverkoston tutkimusjohtaja